

"Paying Taxes 2013" <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/>
Synchak, V. P. "Sposterezhennia iak metod derzhavnoho finansovoho kontroliu za splatou podatkov sub'iektamy maloho pidpriemnytstva" [Observation as a method of state financial control over the payment of taxes small businesses]. *Naukovi zapysky Ostrozkoj akademii. Seriia "Ekonomika"*, no. 15 (2010): 89-99.

"Shchodo efektyvnosti pidtrymky ta perspektyv rozvytku maloho pidpriemnytstva u rehionakh" [As for the effectiveness of support and

development prospects of small businesses in the region]. <http://www.niss.gov.ua/articles/903> or <http://www.niss.gov.ua/articles/903/>

Vasylyk, O. D. *Podatkova systema Ukrainy*. [The tax system of Ukraine]. Kyiv: Polihrafknyha, 2004.

Zhuk, V. M. "Stan i rozvytok spetsialnykh rezhymiv opodatkuvannia aharnoho biznesu" [Status and development of special tax regimes agribusiness]. *Finansy Ukrainy*, no. 7 (2011): 33-42.

<http://ua.fru.org.ua/stvorennya-fondiv-z-pidtrimki-malogo-ta-serednogo-biznesu-dozvolit-stvoriti-26-tisyach-novix-robochix-misc-dmitro-firtash/>

УДК 331.71

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

© 2014 СЕНИЦЬ П. М.

УДК 331.71

Сениць П. М. Правові інструменти регулювання розвитку банківської діяльності в Україні

У статті розглянуто основні підходи до визначення змісту правових інструментів регулювання розвитку банківської діяльності, визначено механізм правового регулювання банківської діяльності та його елементи, обґрунтовано систему та форми правового регулювання банківської діяльності в Україні. Висвітлено суб'єкти правового регулювання банківської діяльності на міжнародному рівні, якими є Базельський комітет з банківського нагляду, Європейський Центральний Банк, МВФ, Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності тощо. Розкрито характер нормативних вимог Базеля II, Базеля III та особливості їх впровадження в банківській діяльності. Висвітлено антициклічні заходи, запропоновані Базельським комітетом, покликані сприяти формуванню таких умов, за яких банківський сектор зможе мати менший рівень леввериджу і стабільність щодо впливу системних ризиків. Значну увагу приділено міжнародним інструментам регулювання банківської діяльності, до яких належать такі правові акти, як: Уніфіковані правила щодо інкасо, Уніфіковані правила для документарних акредитивів, Уніфіковані правила щодо договірних гарантій. Обґрунтовано, що в Україні в системі банківських нормативно-правових актів частка підзаконних нормативно-правових актів є вагомим, оскільки держава на законодавчому рівні не може оперативно реагувати на мінливі процеси у банкінгу, і тому базові положення щодо здійснення банківської діяльності необхідно закріплювати в законах.

Ключові слова: банківська діяльність, правові інструменти регулювання, механізм правового регулювання, міжнародні інструменти регулювання банківської діяльності, базові закони, підзаконні нормативно-правові акти, спеціальні банківські закони.

Бібл.: 10.

Сениць Павло Миколайович – кандидат економічних наук, директор, Дирекція із забезпечення проведення навчання персоналу та організації інформаційно-бібліотечного обслуговування, Національний банк України (вул. Інститутська, 9, Київ, 01601, Україна)

E-mail: vovchak.olga@meta.ua

УДК 331.71

Сениць П. М. Правовые инструменты регулирования развития банковской деятельности в Украине

В статье рассмотрены основные подходы к определению содержания правовых инструментов регулирования развития банковской деятельности, определен механизм правового регулирования банковской деятельности и его элементы, обоснована система и формы правового регулирования банковской деятельности в Украине. Освещены субъекты правового регулирования банковской деятельности на международном уровне, которыми являются Базельский комитет по банковскому надзору, Европейский Центральный Банк, МВФ, Комитет по международным стандартам финансовой отчетности и другие. Рассмотрены особенности характера нормативных требований Базеля II, Базеля III и особенности их внедрения в банковской деятельности. Освещены антициклические меры, предложенные Базельским комитетом, которые призваны способствовать формированию таких условий, при которых банковский сектор сможет иметь меньший уровень леввериджа и стабильность относительно влияния системных рисков. Значительное внимание уделено международным инструментам регулирования банковской деятельности, к которым относятся такие правовые акты, как: Унифицированные правила инкассо, Унифицированные правила для документарных аккредитивов, Унифицированные правила по договорным гарантиям. Обосновано, что в Украине в системе банковских нормативно-правовых актов доля подзаконных нормативно-правовых актов является весомой, поскольку государство на законодательном уровне не может оперативно реагировать на меняющиеся процессы в банкинге, и поэтому базовые положения по осуществлению банковской деятельности необходимо закреплять в законах.

Ключевые слова: банковская деятельность, правовые инструменты регулирования, механизм правового регулирования, международные инструменты регулирования банковской деятельности, базовые законы, подзаконные нормативно-правовые акты, специальные банковские законы

Библ.: 10.

Сениць Павел Николаевич – кандидат экономических наук, директор, Дирекция по обеспечению обучения персонала и организации информационно-библиотечного обслуживания, Национальный банк Украины (ул. Институтская, 9, Киев, 01601, Украина)

E-mail: vovchak.olga@meta.ua

UDC 331.71

Senyshch P. M. Legal Instruments of Regulation of Development of Banking Activity in Ukraine

The article considers main approaches to identification of essence of legal instruments of regulation of development of the banking activity, identifies the mechanism of legal regulation of the banking activity and its elements and justifies the system and form of legal regulation of the banking activity in Ukraine. It describes subjects of legal regulation of the banking activity at the international level, which are the Basel Committee on Banking Supervision, European Central Bank, IMF, International Financial Reporting Standards Foundation and others. The article considers specific features of the regulatory requirements of Basel II and Basel III and specific features of their introduction into the banking activity. It describes anti-cyclic measures offered by the Basel Committee, which should facilitate formation of such conditions, under which the banking sector could have a lower level of leverage and stability with respect to influence of system risks. Significant attention is paid to international instruments of regulation of the banking activity, which include the following legal acts: Uniform Rules for Collections, Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, and Unified Rules for Loan Guarantees. The article shows that the share of subordinate legal acts is significant in the Ukrainian system of banking regulatory and legal acts since the state cannot operatively react to the changing processes in banking at the legislative level and, that is why, basic provisions on carrying out banking activity should be fixed in law.

Key words: banking activity, legal instruments of regulation, mechanism of legal regulation, international instruments of regulation of the banking activity, basic laws, subordinate legislation, special banking laws.

Bibl.: 10.

Senyshch Pavlo M. – Candidate of Sciences (Economics), Director, Directorate to ensure the training of personnel and organization of information and library services, National Bank of Ukraine (vul. Instytutska, 9, Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: vovchak.olga@meta.ua

Сьогодні у гармонізації відтворювальних економічних процесів суспільства важливу роль відіграє банківська система, яка генерує різноманітні грошові потоки, що здатні забезпечити економічного зростання. Надійна та ефективно працююча банківська система – одна з важливих передумов розвитку економіки України. При цьому регулювання та нагляд за банківською діяльністю стають особливо актуальними, набувають значення функції державного управління, саме їм відведена головна роль у забезпеченні стійкого функціонування банків та виконання ними важливих суспільних функцій.

Важлива роль у системі державного регулювання належить правому регулюванню, яке покликане забезпечити створення і функціонування стабільної, розвиненої банківської системи, яка, у свою чергу, визначає успіх державної політики в країні загалом.

Регулювання банківської діяльності перебуває в полі зору вітчизняної і зарубіжної науки та практики. Окремі аспекти впливу правового регулювання банківської діяльності на розвиток банків та економічне зростання перебувають у полі зору вітчизняних вчених: Владичин У., Дзюблюка О., Кротюка В., Крупки М., Лютого І., Міщенко В., Михасюка І., Мороза А., Науменкової С., Орлюк О., Реверчука С., Старинського М., Смовженко Т. та ін. Проблеми та перспективи кредитно-інвестиційної діяльності банків та її регулювання розглядають у своїх працях Вовчак О., Карчева Г., Луців Б., Майорова Т., Міщенко С., Примостка А. та ін.

Та, незважаючи на це, до цих пір немає сформованого комплексного бачення регулювання розвитку банківської діяльності в Україні, враховуючи національні особливості вітчизняної банківської системи. Передусім потребує наукового обґрунтування використання правових інструментів регулювання банківської діяльності в забезпеченні сталого її розвитку в умовах фінансових потрясінь та кризових явищ у світовій економіці, оскільки неналежне виконання банківською системою та зниження її ролі несе в собі небезпеку підвищеного соціально-економічного ризику.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі та значення правових інструментів регулювання банківської діяльності та їх впливу на розвиток депозитної, кредитної та інвестиційної діяльності банків.

У підручнику за ред. І. Р. Михасюка «Державне регулювання економіки» підкреслено, що «правове регулювання економіки забезпечується шляхом прийняття законів і законодавчих актів... Закони, законодавчі і нормативні акти визначають об'єкт та зміст регулювання, відповідальність юридичних і фізичних осіб за їх невиконання. Закони виконують функцію довготермінового правового регулювання, а укази, нормативні акти – короткотермінового, оперативного» [1, с. 58].

Загалом можна погодитися з тезою С. М. Лобозинської, що «на сучасному етапі розвитку правове регулювання банківської системи належить до найскладніших та найменш розроблених проблем національного права» [2, с. 164]. Водночас дискусії щодо узгодження понять «форма регулювання», «метод регулювання» та «інструмент регулювання» не втихають. До речі, саме їх сукупність становить зміст механізму правового регулювання сталого розвитку банківської діяльності.

У «Словнику сучасної економіки Макміллана» зазначено, що «інструменти – це ті показники, що, як припускається, перебувають під контролем агента, який приймає рішення (наприклад, уряду), і набирають значень або відпо-

відних цілям політики, або таких, що оптимізують функцію добробуту або функцію втрат» [3, с. 202].

У літературі нерідко до елементів механізму правового регулювання банківської діяльності включають: суб'єкти правотворчої діяльності, об'єкти правового регулювання, форм правового регулювання і методи правового регулювання [2, с. 167].

Однак названі елементи відображають не механізм, а систему правового регулювання банківської діяльності. У цьому випадку до механізму правового регулювання можна зачислити тільки два елементи: форми і методи правового регулювання. До того ж поняття «суб'єкти правотворчої діяльності» є некоректним, оскільки мало б йтися про конкретніше – суб'єкти правового регулювання. Адже не вся правотворча діяльність належить до правового регулювання.

Бутузов В. М., Марущак А. І. вважають, що предметом правового регулювання є «однорідні суспільно-необхідні відносини, що виникають у різних сферах суспільного життя», а «методом правового регулювання таких відносин є особливий спосіб впливу норм права на суспільні відносини» [4, с. 8]. Звідси випливає, що предметом правового регулювання банківської діяльності є відносини, які складаються між банками і державою, банками і бізнесом, банками і громадянами.

Методом правового регулювання банківської діяльності є суперечність засобів впливу на суб'єкти банківської діяльності, які характеризуються юридичними фактами, з якими пов'язують виникнення банківського права, правовим статусом його суб'єктів та розподілом прав і обов'язків між ними, видами санкцій за порушення права. Загалом методи правового регулювання банківської діяльності доцільно поділити на імперативні та диспозитивні [2, с. 167].

Форми застосування правового регулювання банківської діяльності – це видові способи реалізації нормативно-правових розпоряджень від суб'єктів юридичного права до виконавців суб'єктивних обов'язків щодо здійснення банківської діяльності. Загалом засоби реалізації або формою правового регулювання банківської діяльності є правові акти та звичаї, як на міжнародному, так і на національному рівнях.

На міжнародному рівні суб'єктами правового регулювання банківської діяльності є Базельський комітет з банківського нагляду, Європейський Центральний Банк, МВФ, Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності тощо.

Перша Базельська угода, укладена 1988 р., визначила стандарт достатності банківського капіталу на рівні 8%, який отримав назву коефіцієнта Кука. Ця вимога значно посилила фінансову стабільність банків і стала чинником економічного зростання. Однак у 1996 р. Базельський Комітет розробив нові вимоги до управління банківськими ризиками і дозволив банкам застосовувати власні методи оцінки ризиків.

Нову Базельську угоду «Базель II» прийнято у 2004 р. з метою забезпечення відповідності між мінімальними вимогами до капіталу і новими банківськими ризиками. Базель II структуровано за трьома опорами: 1. Оновлення мінімальних вимог до власного капіталу банків; 2. Застосування ефективного банківського нагляду; 3. Дотримання ефективної ринкової дисципліни внаслідок підвищення прозорості банківської діяльності.

У першій опорі зафіксовано нові вимоги до формування банківських резервів покриття збитків. Головним є те, що банкам надається право (у разі виконання певних умов) самостійно розраховувати резерви для покриття збитків, опираючись на власні системи оцінки ризиків. Важливим є ще й те, що на величину резервів впливає покращення банківської методики оцінки ризиків.

У першій опорі також застосовано інструменти пом'якшення ризику: збільшено перелік фінансових інструментів, за якими дозволено зважування ризиків; виписано вимоги щодо покриття збитків від операційних ризиків, пом'якшення щодо операцій із сек'юритизації активів щодо операцій торговельного портфеля.

У другій опорі відрегульовано процес перевірки банку органами банківського нагляду: передбачено формування підвищених резервів для окремих банків, якщо рівень резерву банку не відповідає його ринковому профілю; органам нагляду надано право втручатися у діяльність банків з метою недопущення зменшення капіталу нижче від мінімальної величини; наголошено на необхідності забезпечення постійного та активного контакту з банками.

У третій опорі розкрито вимоги до відповідності банківської фінансової звітності: передбачено підвищення ефективності ринкової дисципліни банків, а також регулярне інформування наглядових органів про структуру ризиків і капіталу.

Однак Базель II не тільки не відвернув, а й породив фінансову кризу 2007 – 2008 рр. Адже зважений коефіцієнт власного капіталу розрахований був на економічну модель з дуже високим рівнем лівериджу, тобто на високий ризик банкрутства у випадку різкої зміни кон'юнктури, що спостерігається в умовах кризи. Інакше усім банкам була нав'язана бізнес-модель з дуже високим рівнем лівериджу за рахунок застосування негнучких нормативів і зважування активів на непрофесійні коефіцієнти [5, с. 209].

У 2009 р. Базельський комітет опублікував нові рекомендації з удосконалення регулювання достатності капіталу і ліквідності [6], які тепер називають Базель III.

Базельський комітет вважає, що серед основних причин фінансової кризи є допущення банками багатьох країн надмірного дисбалансу між власними активами і позабалансовими зобов'язаннями, тобто надмірний фінансовий ліверидж. Одночасно зменшувалась величина та якість власного капіталу банків. У цих умовах банки виявились неспроможними витримати значні втрати по кредитних операціях і протистояти великим позабалансовим ризикам. У результаті уряди низки країн змушені були піти на величезні вливання для підтримки ліквідності і підвищення частки власного капіталу. У цих умовах зростає роль державного регулювання банківської системи і тому Базельський комітет пропонує такі антициклічні заходи:

- ✦ підвищення рівня якості, стійкості і прозорості власного капіталу банків;
- ✦ посилення вимог до покриття ризику капіталу, зокрема по ринкових ризиках і сек'юритизації, по кредитних ризиках на контрагента, які виникають по похідних фінансових інструментах, угодах РЕПО і діяльності по фінансуванню операцій, що пов'язані з цінними паперами;
- ✦ врахування показника лівериджу при розрахунку кредитного ризику для виконання нормативу достатності власного капіталу, а також низки показ-

ників забезпечення формування резервних запасів капіталу у сприятливий період часу, які будуть використані в періоди криз;

- ✦ запровадження універсального стандарту мінімального рівня ліквідності для активних банків, який включає показник ліквідності (до 30 днів), показники довгострокового структурного фінансування, набір інструментів для наглядових органів з метою виявлення і аналізу трендів ризику як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської системи.

Базельський комітет обґрунтовує, що названі заходи сприятимуть формуванню таких умов, за яких банківський сектор отримає менший рівень лівериджу, проциклічності більшу стійкість і стабільність щодо впливу системних ризиків.

Вагома роль у правовому регулюванні розвитку банківської діяльності належить міжнародним аудиторським і бухгалтерським стандартам, зокрема міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ), які розробляє Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності.

Так, МСФЗ № 30 «Розкриття інформації у фінансовій звітності банків», МСФЗ № 39 «Фінансові інструменти: припущення та оцінка» стимулюють банки підвищувати рівень прозорості банківських структур, що мінімізує ризики в країні загалом.

Міжнародна організація зі стандартизації розробляє стандарти в в основному для автоматизованих та електронних систем. Однак деякі з них мають застосування у банківстві: ІСО-77810 «Ідентифікаційні картки – фізичні характеристики», ІСО-7812 «Ідентифікаційні картки – система нумерації та процедура реєстрації ідентифікаторів емітентів».

Для правового регулювання банківської діяльності вагоме значення має статут МВФ, в якому виписано норми регулювання порядку здійснення платежів, міжбанківських угод про порядок ведення розрахунків.

До міжнародних інструментів регулювання банківської діяльності належать ще такі правові акти, як: Уніфіковані правила щодо інкасо, Уніфіковані правила для документарних акредитивів, Уніфіковані правила щодо договірних гарантій. Про застосування цих правил сторони зазначають у договорі.

До міжнародних правових актів належать конвенції, які діють на території країн, що їх підписали. Наприклад, Конвенція про чеки, Женевська конвенція про переказний і простий вексель тощо.

Механізм та інструменти правового регулювання розвитку банківської діяльності в окремих країнах мають свої національні особливості, зокрема в Україні такі:

- ✦ наявність великої кількості нормативно-правових актів; внесення частих змін і доповнень до них;
- ✦ відсутність єдиного кодифікованого акта з банківської діяльності;
- ✦ багаторівневий характер і велика кількість суб'єктів правового регулювання.

Важливе місце у правовому регулюванні динаміки банківської діяльності належить банківському законодавству. При усіх позитивних змінах у його розвитку воно залишається ще недосконалим і тому гальмує розвиток банківництва. До головних недоліків банківського законодавства в Україні належать:

- ✦ відсутність системності у проведенні законодавчої роботи, що не дозволяє цілеспрямовано усувати недоліки;
- ✦ орієнтація на часткову модернізацію, а не на цілісну зміну діючого законодавства.

Досвід функціонування банківських систем засвідчує, що необхідно не тільки вносити поправки в редакцію чинних законів, а й істотно переглядати самі закони, приймати нові закони. Так, відомо, що обсяг кредитних операцій у докризовий період щорічно зростав на 25 – 40% і більше. Зростання обсягів кредитування, з одного боку, є відображенням загального зміцнення банківського сектора, що важливо для забезпечення зростання економіки, а з іншого – посилює ризики фінансової кризи, яка виникає в результаті погіршення балансу між ресурсами і заборгованістю у банківському секторі. Інакше кажучи, збільшення обсягів банківського кредитування загрожує фінансовій стабільності в країні.

В Україні законодавче регулювання банків необхідно спрямувати і на функціонування споживчого кредиту, іпотечного кредиту, синдиційованого кредиту, а також на розвиток спеціалізованих банків, регіональних банків.

До загальних банківських законів належать кодекси і базові банківські закони (наприклад, «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»). До спеціальних банківських законів належать ті, які регулюють безпосередньо банківські відносини (наприклад, закон «Про банки і банківську діяльність» [7]). За оцінкою С. Лобозинської, у країнах з розвинутою економікою банківське законодавство налічує близько 10 – 12 спеціальних законів, які визначають правовий статус центрального банку, банківської системи, окремих кредитно-фінансових інститутів [2, с. 177].

Водночас у банківській літературі визначається поняття «профільний закон»: закон, який охоплює широке коло юридичних норм та меншою мірою стосується банківської діяльності. Інакше кажучи, поняття «профільний закон» є ширшим за поняття «спеціальний закон». Між тим, саме спеціальні банківські закони забезпечують правове регулювання зростання банківської системи. Найбільший тягар правового регулювання зростання банківської діяльності покладається на підзаконні нормативно-правові акти.

Загалом в Україні в системі банківських нормативно-правових актів частка підзаконних нормативно-правових актів є вагомим. Зумовлено це тим, що держава на законодавчому рівні не може оперативного реагувати на мінливі процеси у банківництві, і тому базові положення щодо здійснення банківської діяльності необхідно закріплювати у законах. При цьому за допомогою підзаконних нормативно-правових актів доцільно проводити оперативне регулювання банківської діяльності.

Вагому роль у регулюванні динаміки змін у банківській системі відіграють локальні акти банків, до яких належать статuti банків, положення про кредитування, положення про розрахунково-касове обслуговування, положення про депозитні рахунки тощо. Проте, дискусійно зачислити до локальних актів банків ліцензії, які видає НБУ. З одного боку, ліцензія – це індивідуальний правовий акт, а з іншого – це такий акт, який безпосередньо впливає на кількісні зміни банківської системи.

До міжнародно-правових звичаїв належать: уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів, уніфіковані правила по інкасо, по договірних гарантіях тощо.

Заслужує уваги класифікація інструментів правового регулювання банківництва, запропонована У. В. Владичин [8, с. 124 – 129] за такими ознаками: 1) територія охоплення; 2) суб'єкт правотворчої діяльності; 3) тип правового документа; 4) сфера впливу; 5) характер дії правового акту; 6) спосіб регулювання; 7) вид норми права; 8) вид банківських операцій.

У системі підзаконних актів, що регулюють банківську діяльність, домінуючу роль відіграють відомчі акти НБУ.

Загалом основними нормативними документами НБУ є такі: інструкції, положення, правила (реєстрації кореспондентських рахунків банків НБУ, резервування коштів за залученими уповноваженими банками депозитами та кредитами в іноземній валюті від нерезидентів тощо), методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, удосконалення корпоративного управління в банках тощо.

Значення та функції Президента України у системі правового регулювання розвитку банківського сектора в тому, що його укази визначають концептуальні засади бачення показників розвитку банківської системи [9; 10].

Між тим, на часі прийняття Банківського кодексу, що, по-перше, зменшило б кількість підзаконних нормативних актів і посилило б значущість внутрішньобанківської документації, по-друге, усунуло б внутрішні суперечності та недоліки правового регулювання зростання банківської системи.

ВИСНОВКИ

Отже, правове регулювання розвитку банківської діяльності сформувалось в дієвий механізм впливу, який за правильного добору інструментів може оптимізувати зростання банківського сектора або гальмувати його розвиток, якщо правові інструменти регулювання виявляться неефективними. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Михасюк І.** Державне регулювання економіки : підручник / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залого / За ред. д-ра. екон. наук, проф. акад. АН вищої школи України І. Р. Михасюка. – 2-е вид., випр. і доп. – Львівський національний університет ім. І. Франка. – К.: Атіка, Ельга-Н, 2000. – 592 с.
2. **Лобозинська С. М.** Державне регулювання банківської системи України : монографія / С. М. Лобозинська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 416 с.
3. **Словник сучасної економіки Макміллана** / Пер. з англ. – К.: АртЕк, – 640 с.
4. **Бутузов В. М.** Правові основи інвестиційної діяльності : навч. посіб. / В. М. Бутузов, А. І. Марущак. – К.: КНТ, 2007. – 256 с.
5. **Банковская система в современной экономике** : учебное пособие / под ред. О. И. Лаврушина. – М.: КНОРУС, 2011. – 360 с.
6. **Базельский комитет по банковскому надзору.** – 2009. – декабрь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.far.ru/infre/doc/2
7. **Закон України «Про Національний банк України»** від 20.05.1999. № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.htm
8. **Владичин У. В.** Іноземне банківництво в Україні : монографія / У. В. Владичин. – Львів : ЛА «Піраміда», 2011. – 280 с.
9. **Указ Президента «Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень»** № 891/2000 від 14.07.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.htm

10. Указ Президента «Про заходи щодо посилення захисту прав громадян, які є вкладниками банків, та інших клієнтів банків і забезпечення стабільності у банківській системі» від 18.07.2006 р. № 624/2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/htm>

REFERENCES

Butuzov, V. M., and Marushchak, A. I. *Pravovi osnovy investytsiinoi diialnosti* [Legal framework for investment]. Kyiv: KNT, 2007.

Bankovskaia sistema v sovremennoy ekonomike [The banking system in the modern economy]. Moscow: KNORUS, 2011.

“Bazelskiy komitet po bankovskomu nadzoru” [The Basel Committee on Banking Supervision]. <http://www.far.ru/fre/doc/2>

Lobozynska, S. M. *Derzhavne rehuliuivannia bankivskoi systemy Ukrainy* [State regulation of the banking system of Ukraine]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2010.

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://www.zakon.rada.gov.ua/htm>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://www.zakon.rada.gov.ua/htm>

[Legal Act of Ukraine] (2006). <http://www.zakon.rada.gov.ua/htm>

Mykhasiuk, I., Melnyk, A., and Krupka, M. *Derzhavne rehuliuivannia ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kyiv: Atika; Elha-N, 2000.

Slovnnyk suchasnoi ekonomiky Makmillana [Macmillan Dictionary of Modern Economics]. Kyiv: ArtEk, 2000.

Vladychyn, U. V. *Inozemne bankivnytstvo v Ukraini* [Foreign banking in Ukraine]. Lviv: Piramida, 2011.

УДК 336.763.3:352(477)

БЕЗПЕЧНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЦЕВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ

© 2014 **СТЕЦЕНКО Т. В.**

УДК 336.763.3:352(477)

Стеценко Т. В. Безпечність здійснення місцевих заповічених в Україні

Метою статті є обґрунтування необхідності правової регламентації дій органів місцевого самоврядування при появі ознак неплатоспроможності. Було проаналізовано кожен етап управління місцевими заповіченими з точки зору наявності правових норм щодо недопущення здійснення місцевих заповічених територіальними громадами міст із слабким фінансовим станом і регламентування послідовності дій при дефолтах. За результатами дослідження отримані такі висновки: більшість правових обмежень у сфері управління місцевими фінансами спрямована на недопущення необґрунтованих заповічених або покарання місцевих органів, що зазнали труднощів у виконанні боргових зобов'язань; держава формально контролює процес здійснення місцевих заповічених без взяття фінансової відповідальності; у національному законодавстві відсутній механізм регулювання діяльності територіальних громад при наявності тимчасових або постійних труднощів щодо виконання боргових зобов'язань. Обґрунтовано доцільність прийняття в Україні універсального нормативно-правового акта, який би регулював всю сукупність відносин, що виникають при здійсненні місцевих заповічених. Обов'язково у цьому акті повинен бути розділ, присвячений діям позичальника в разі появи ознак дефолту, оголошення дефолту та визнання позичальника неплатоспроможним (банкрутом). Розділ щодо дефолтів може мати таку структуру: регламентація процедури уникнення оголошення дефолту; оголошення дефолту з досудовим відновленням платоспроможності позичальника; оголошення дефолту з визнанням позичальника у судовому порядку банкрутом.

Ключові слова: місцеві заповічення, облигації місцевої позики, дефолт, обслуговування та погашення місцевого боргу.

Табл.: 1. Бібл.: 16.

Стеценко Тетяна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра державних фінансів, Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі (пер. Плетньовський, 5, Харків, 61003, Україна)

E-mail: t.v.lapsh@i.ua

УДК 336.763.3:352(477)

UDC 336.763.3:352(477)

Стеценко Т. В. Безопасность осуществления муниципальных заимствований в Украине

Целью написания статьи является обоснование необходимости правовой регламентации действий органов местного самоуправления при обнаружении признаков неплатежеспособности. Каждый этап управления муниципальными займами проанализирован с точки зрения наличия правовых норм, которые не допускают осуществления муниципальных заимствований территориальными общинами городов со слабым финансовым положением или регламентируют последовательность действий муниципалитетов при дефолтах. Были получены следующие результаты исследований: большинство правовых ограничений в сфере управления местными финансами направлены на недопущение необоснованных займов или же носят форму санкций, применяемых к местным органам, которые несвоевременно выполняют долговые обязательства; государство формально контролирует процесс осуществления муниципальных заимствований, избегая финансовой ответственности; национальное законодательство не содержит механизма регулирования действий территориальных общин, которые испытывают затруднения при выполнении долговых обязательств. Доказана целесообразность принятия в Украине универсального нормативно-правового акта, который регулировал бы все экономические отношения, связанные с осуществлением муниципальных заимствований. В этом правовом документе обязательно должен присутствовать раздел, посвященный действиям должника-муниципалитета при появлении признаков дефолта, оглашении дефолта и признании должника неплатежеспособным (банкрутом). Рекомендована следующая структура данного раздела: регламентация процедуры избежания оглашения дефолта; оглашение дефолта с досудебным восстановлением платежеспособности должника; оглашение дефолта с признанием должника в судебном порядке банкротом.

Ключевые слова: муниципальные заимствования, облигации муниципальных займов, дефолт, обслуживание и погашение муниципального долга.

Табл.: 1. Библ.: 16.

Стеценко Татьяна Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра государственных финансов, Харьковский институт финансов Украинского государственного университета финансов и международной торговли (пер. Плетневский, 5, Харьков, 61003, Украина)

E-mail: t.v.lapsh@i.ua

Stetsenko T. V. Safety of Municipal Loan in Ukraine

The goal of the article is justification of the necessity of legal regulation of actions of the bodies of local self-government when detecting signs of insolvency. Each stage of municipal loans management is analysed from the point of view of availability of legal rules, which do not allow making municipal loans by territorial communities of the cities with weak financial state or regulate sequence of actions of municipalities in default times. The following results were obtained: majority of legal restrictions in the sphere of local finance management are directed at prevention of ungrounded loans or have the form of sanctions, applied to local bodies, which perform their debt obligations with delay; the state formally controls the process of making municipal loans, avoiding financial responsibility; the national legislation does not contain the mechanism of regulation of actions of territorial communities, which experience difficulties when performing debt obligations. The article proves expediency of adoption of a uniform regulatory-legal act in Ukraine, which would regulate all economic relations connected with making municipal loans. This legal document shall contain a section about actions of the municipality-debtor when signs of default start to appear, announcement of default and declaration of the debtor insolvent (bankrupt). The article recommends the following structure of this section: regulation of the procedure of default announcement avoidance; announcement of default with the pre-trial restoration of the debtor's solvency; and announcement of default with declaring the debtor bankrupt juridically.

Key words: municipal loans, municipal bonds, default, municipal debt servicing and repayment.

Табл.: 1. Бібл.: 16.

Stetsenko Tetiana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Public Finance, Kharkiv Institute of Finance of the Ukrainian State University of Finance and International Trade (per. Pletnovskyy, 5, Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: t.v.lapsh@i.ua